

שיעור ראשון תפילה

מה השמות הנרדפים לתפילת שמונה-עשרה? (דיון)

תפילת הלחש, עמידה, שיחה, פגיעה, מאיפה מגיעים כל המושגים הללו מה הם אומרים?

נדון בשוני שמתבטא מכל אחד מהמושגים הנ"ל, זו תפילה שמגיעה ממקום אחר.

אפשר ללמד את הקטע הנ"ל שמבהיר את הנקודה שהתפילה היא קודם כל דיבור עם רבש"ע מהמקום בו אני נמצאת עכשיו, לכן כל תפילה היא אחרת, כל פעם זה שונה, ואצל כל אדם זה שונה.

(הרב שי פירון, מתוך האתר של מרכז יב"ע) כיצד נוצרה התפילה? כיצד נקבעו זמני התפילה?

"אברהם תקן תפלת שחרית, שנאמר: "וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם" ואין עמידה אלא תפלה, שנאמר: "ויעמד פינחס ויפלל".

יצחק תקן תפלת מנחה, שנאמר: "ויצא יצחק לישון בשדה לפנות ערב" ואין שיחה אלא תפלה, שנאמר: "תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפוך שיחו".

יעקב תקן תפלת ערבית, שנאמר: "ויפגע במקום וילן שם" ואין פגיעה אלא תפלה, שנאמר: "ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי"^[2].

מדוע תיקן כל אב תפילה חדשה? מה היה חסר בתפילה הקודמת? מדוע לא הסתפק יצחק בתפילתו של אברהם?! מה היה חסר ליעקב בתפילות אברהם ויצחק? יתר על כן, האם האבות הרחיבו את זמניה של אותה תפילה או כל אחד תיקן תפילה חדשה לחלוטין, בזמן ובתוכן?!

מסתבר שהאבות התמודדו עם הקושי היסודי שבתפילה. כל אחד מהאבות חווה חיים אחרים, התמודד עם מצבים אחרים, עם מציאות מורכבת ושונה. כל אחד הביט על העולם באור שונה. החוויות השונות של כל אחד מהאבות הובילו אותו לקשר שונה עם רבש"ע.

באישיותו של אברהם, בולטת הזריחה, "ויאמר אלהים יהי אור - זה אברהם, הדא הוא דכתיב^[3]: "מי העיר ממזרח צדק וגו'. אל תקרא העיר, אלא האיר^[4]". במקורות רבים מודגש "האור", "הזריחה" באישיותו של אברהם. למדנו שכל מלכי מזרח ומערב היו משכימים לפתחו^[5]. כמו כן, התמחה אברהם בענייני הארת הכוכבים^[6]. חייו של אברהם מאופיינים בהליך של זריחה. מעולם חשוך שיש בו עבודה זרה, לעולם שאורו של ה' מאיר מראשית עד אחרית. אברהם, העניק משמעות חדשה לשמש, לירח ולכוכבים^[7]. הוא מגייר את האנשים בשעה ששרה מגיירת את הנשים^[8]. אברהם חי חיים של אור וטוב.

לעומתו, יצחק מתקן את תפילת מנחה. זמנה של התפילה הוא לעת ערב. זהו זמן שהוא לא יום ולא לילה. חי חיים מורכבים שיש בהם עליות וירידות. מחד, חייו מאופיינים בישיבה באוהל, בלימוד תורה מעמיק. חייו עם רבקה מאופיינים באושר גדול ובהשלמה הדדית^[9]. הוא חווה חוויה של התעלות גדולה במעמד העקידה. אך בה בעת, התנהלותו של עשיו ונשותיו^[10] מעכירים את האידיליה בבית יצחק. המאבק עם אבימלך^[11] כמו גם המאבקים מסכיבי לבעלות על הבארות עם הפלשתים^[12] יצורים מציאות מורכבת שאור וחושך משמשים בערבוביא. לפיכך, תיקן יצחק את תפילת המנחה אותה אנו מתפללים בשעת דמדומים. הוא מלמד אותנו שחיי האדם רצופים בעליות ובריידות.

חייו של יעקב רצופי סיבוכים^[13]. החל מהליך הלידה בה אחז בעקב יעקב, דרך יחסיו עם נשותיו וילדיו כמו גם יחסיו עם השכנים שמסביבו, כפי שמבואר בסיפור שכם. לכל אורך ימיו התמודד עם מציאות מורכבת. לפיכך, דווקא יעקב תיקן את תפילת ערבית, הנאמרת בשעה של חושך, של העדר אור.

כל אחד מהאבות תיקן תפילה שמשקפת את התייחסותו למציאות. האחד, התפלל תפילה של אור וטוב, ולפיכך, נהג לעשות זאת בשעת שחרית, עת זרחה החמה. השני, חי חיים מורכבים ולפיכך שפך שיחו לפני קונו בשעת בין הערביים ואילו השלישי, קבע את תפילתו בשעות של צרה וצוקה ולפיכך קבע את תפילתו בעת ערבית.

לא רק זמני התפילה מושפעים ממצביותו המיוחדת של האדם. הנה תפילת שחרית נקראת "עמידה" כיוון שמציאותו של אברהם מצביעה על זקיפות קומה, על בטחון אישי ושמחה גדולה. לעומת זאת, תפילתו של יצחק נקראת "שיחה" כיוון שהיא מביאה לידי ביטוי את הדיאלוג שבין האדם לאלוקיו בשעות של מורכבות. תפילתו של יעקב נקראת "פגיעה" כיוון שהיא מבטאת את מצבו של האדם הנתקל בחיים שהחושך גובר על האור. אלה, מביעים אותו למפגש עם עצמו ועם אלוהיו. עקרונות אלה באים לידי ביטוי בהלכה. התמודדות עקרונית עם יסודות התפילה האישית והתאמתה לחיי היחיד באה לידי ביטוי בקביעתם של חכמים: "ר' אליעזר אומר העושה תפילתו קבע אין תפילתו תהנונים"^[14].

דומה, שיסודות התפילה האישית, נותרו במרכז התפילה.

אם כך איך אני אמורה להכין את עצמי לתפילה? דיון.

ברור שע"י ברור אישי מעמיק של מה המקום שלי כרגע. רצוי להרחיב ע"י הבנות מה זה אומר.

כמו שאנו נוהגות לעשות נצא אל ה – מפגשיה – ונפגש בתפילות שונות לאורך הדורות נראה תפילות שונות של אישים שונים וניקח כל אחת לפי המקום שלה את הדברים שמתאימים לה ומתחברים לה לתפילה.

אני מציאה לימוד של השיר הזה עם מוזיקה של תפילה ברקע, אולי ניגון משיח של גיא מינץ

זה לזה \ אברהם שלונסקי

הדור שלמד להשמיע

ושכח להקשיב:

שהצליח לרדת עד חקר

ולעוף לא זכה;

הנהו עומד לפניך

בבלואי הסחבות של עשרו:

קשוב ונקשב באין אומר

כאשר לא היה מעודו.

איך נפתחו,

איך נפתחו בן לילה שערים!

הו אתה המיחל שם מעבר,

הצמא לקולי הקורא

כצמאו אלי אזן שומעת

ויודע ועד:

לא אני התדפקתי,

לא אני שקראתיך, -

אנחנו קראנו היום זה לזה.

משימה לש"ב:

בחרי שיר שהוא לדעתך תפילה עדיף דברים שהם פחות ידועים כדי שנוכל ללמוד מהם, אפשר לחבר לו לחן, מי שיכולה

הסבירי למה התכוון המשורר לפי דעתך?

והאם את מוצאת הדים לתפילה שאת מכירה בשיר הזה? בס"ד

